

Відгук
1. об. 2021 р
Голова спеціалізованої
вченої ради ДФ 26.133.014
Колесник О.С.

Голові спеціалізованої вченої ради
ДФ 26.133.014
у Київському університеті
імені Бориса Грінченка
доктору філологічних наук, професору
Колеснику Олександрі Сергійовичу

ВІДГУК

офіційного опонента **Матвєєвої Світлани Анатоліївни**, доктора філологічних наук, доцента, професора кафедри прикладної лінгвістики, порівняльного мовознавства та перекладу Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова на дисертаційну роботу **Рожкова Юрія Григоровича “Вербалізація хвороб тварин засобами англійської мови: лінгвокогнітивний і структурно-семантичний аспекти”**, подану на здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності 035 Філологія

1. Актуальність теми дослідження

Дисертацію Юрія Григоровича Рожкова присвячено вивченню термінів, що використовуються у ветеринарному дискурсі для позначення хвороб тварин, із позицій когнітивної та структурної семантики.

Однією з визначальних ознак сучасного термінознавства є когнітивний вектор його розвитку (Ю. В. Віт, В. Л. Іващенко, Г. В. Садовнікова, Т. В. Стасюк, О. І. Южакова та інші), який має наблизити гуманітарну науку до розуміння термінологічної одиниці як вербалізованого результату фахового пізнання, інструменту категоризації та концептуалізації дійсності й професійної картини світу, що ускладнюється неспостережним характером ментальної сутності, яку ці терміноодиниці репрезентують.

Отже, актуальність обраної теми зумовлюється, перш за все, її виходом за межі традиційного структурного та функціонального аспектів вивчення термінології й особливою дослідницькою увагою до когнітивних аспектів

термінотворення в межах професійного дискурсу, що, беззаперечно, заслуговує на схвальну оцінку.

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Теоретико-методологічна концепція дисертації Ю. Г. Рожкова базується на значному за обсягом списку опрацьованої наукової літератури та залучених лексикографічних джерел (204 позиції).

У **Вступі** розкрито актуальність теми дослідження, сформульовано мету і завдання, визначено об'єкт, предмет, наукову новизну одержаних результатів, охарактеризовано методи і залучений фактичний матеріал, описано практичне значення, а також наведено дані про форми апробації результатів і структуру роботи.

Перший розділ “Теоретичні засади дослідження вербалізації хвороби тварин в англійській мові” містить формулювання основних теоретичних положень роботи. Автор демонструє обізнаність у сучасних тенденціях мовознавчих студій, спирається на широкий спектр традиційних і новітніх напрямків і підходів до аналізу мовного матеріалу, проводить їх глибокий аналіз та аргументовано доводить особисту позицію щодо продуктивності поєднання когнітивного і структурного аспектів при дослідженні термінології як “результату обробки й структуризації накопичених знань” (стор. 159). Аргументовано роль сучасної лінгвокогнітивної парадигми у вивченні мовних і мовленнєвих явищ з урахуванням зв'язку між мовою, свідомістю та мисленням.

Вивчено генезу й семіозис англійської терміносистеми хвороб тварин, визначено основні джерела її поповнення. Виявлено лінгвістичні й екстралінгвістичні чинники формування терміносистеми хвороб тварин в англійській мові.

Окрему увагу приділено когнітивному підходу до терміна як інструмента категоризації й концептуалізації професійної дійсності та обґрунтовано

методологію проведення дослідження з огляду на поєднання структурних та лінгвокогнітивних методів і прийомів.

У другому розділі “Лінгвокогнітивні характеристики термінів на позначення хвороб тварин в англійській мові” виявлено категоріальні характеристики термінів, що використовуються для номінування хвороб тварин в англійській мові (категорії простору, часу, кольору, об’єктна й каузальна категоризації), побудовано фреймову модель концепту ХВОРОБИ ТВАРИН, з’ясовано специфіку метафоричного термінотворення та метонімічних транспозицій в англійській термінології на позначення хвороб тварин. Особливої уваги заслуговує ретельний аналіз фреймів, що структурують концепт ХВОРОБА, та пропозиціональних схем, якими вони конституюються (стор. 78–82). Отримані результати унаочнено за допомогою рисунків.

Третій розділ “Структура і семантика термінів на позначення хвороб тварин в англійській мові” присвячено аналізу словотвірної структури, а також виявленню зв’язків (гіперо-гіпонімічних, синонімічних тощо) англійських термінів на позначення хвороб тварин.

Безумовним плюсом дисертації є те, що попри теоретичну насиченість і різноплановість аналізу вона логічно структурована, матеріал викладено чітко, що забезпечує легкість сприйняття та розуміння читачем.

3. Наукова новизна одержаних результатів

Дисертація Ю. Г. Рожкова є новаторською працею, в якій автор запропонував новий методологічний підхід до вивчення термінів на позначення хвороб тварин, який спирається на комплексний аналіз і передбачає поєднання структурних та лінгвокогнітивних методів і прийомів дослідження. Представлені здобутки дисертанта знайдуть використання у поглибленні положень термінознавства та когнітивної семантики.

Сформульована мета і завдання дисертації забезпечили отримання наукових результатів, найважливішими серед яких, на мою думку, є такі:

1. Когнітивний підхід зумовлює розуміння вторинної номінації в терміносистемах як універсального динамічного процесу творення нових термінів, який відображає особливості наукової концептуалізації.
2. Семантика терміна містить інформацію про механізм процесу номінації, який розкривається через визначення характерних для досліджуваного термінологічного корпусу категорій.

Дуже слушно автор визначає й наукову перспективу – корпусне вивчення обраної термінології та проведення порівняльного аналізу особливостей номінації хвороб тварин в українській та англійській ветеринарній термінології (стор. 163). У подальшому перехід від терміна до тексту, в якому цей термін функціонує, а також порівняння й зіставлення досліджуваного мовного явища в різних мовах нададуть якісний науково обґрунтований матеріал для упорядкування, унормування й гармонізування термінів і понять у галузі ветеринарії.

4. Повнота викладу основних результатів дисертації в наукових публікаціях, зарахованих за темою дисертації

Надійна теоретико-методологічна база, значний обсяг опрацьованого фактичного матеріалу забезпечують достовірність та коректність отриманих даних, об'єктивність яких доводиться кількісними підрахунками. Результати дослідження пройшли апробацію на 3 міжнародних науково-практичних конференціях, їх відбито у значній кількості одноосібних публікацій (14).

Робота пройшла перевірку, результати якої продемонстрували дотримання здобувачем вимог академічної доброчесності та високий рівень оригінальності виконаного дослідження (89,5%).

5. Практичне значення одержаних результатів

Перш за все, прикладне значення матеріалів роботи, а саме, укладеного дослідником англо-українського глосарію термінів на позначення хвороб тварин обсягом 1050 одиниць (стор. 184–222), убачається у потенційному

їхньому використанні при створенні англо-українського електронного глосарію для корпусів текстів різних типів.

Завдяки тому, що загальні висновки дисертації ґрунтуються на об'єктивному фактажі, не викликає сумнівів можливість якісного й ефективного їхнього застосування у курсах “Англійська мова для спеціальних цілей”, “Термінологія ветеринарної медицини” тощо.

Також отримані наукові результати мають практичну цінність для перекладачів, які працюють у сфері ветеринарії, оскільки в умовах активізації глобалізаційних процесів сьогодення зростає потреба в еквівалентних перекладах спеціалізованих текстів, необхідних для розвитку професійних контактів у різних соціальних і науково-технічних сферах.

Окремо зазначу, що обрана дисертантом тема представляє інтерес не тільки для філологів, але й для фахівців, які практикують у сфері ветеринарії, та є чи не першою ґрунтовною працею цієї галузевої спрямованості.

6. Дискусійні положення та зауваження до дисертації

Враховуючи високий науковий рівень виконаного дослідження, зауважимо, що певні положення потребують додаткових роз'яснень.

1) Говорячи про методологічне підґрунтя представленої наукової праці, автор позиціонує різні види аналізу (категоріальний, концептуальний, словотвірний тощо), фреймове моделювання і навіть процедуру кількісних підрахунків як методи дослідження (стор. 16–17). Постає питання, чи ототожнює Юрій Григорович метод з прийомом, процедурою, методикою. Чи все ж таки метод є сукупністю таких прийомів, які використовуються для виконання часткових завдань відповідно до певної лінгвістичної парадигми?

2) Хотілося б уточнити щодо фактичного матеріалу роботи. Автор зауважує про те, що “матеріалом дослідження слугували словники й глосарії, які містять термінологічні одиниці на позначення хвороб тварин. Обсяг

укладеної картотеки склав 1050 термінів, відібраних із лексикографічних джерел та англomовної довідкової літератури з ветеринарної медицини” (стор. 16). При цьому залишилося за межами роботи пояснення методології проведення такого відбирання, адже кількість аналізованих термінів не говорить на користь безумовного долучення всіх термінів названої тематичної галузі. Тож є необхідність в уточненні критеріїв, за якими обиралися одиниці для розгляду.

3) Також маю запитання щодо джерел наведених у роботі варіантів перекладів термінів, що досліджуються. Аналіз використаних лексикографічних джерел говорить про те, що наведені перекладацькі еквіваленти є авторськими (в переліку відсутні англо-українські словники як загальної, так і термінологічної лексики). Якщо це так, то причини невикористання словникових даних потребують пояснень.

4) На стор. 24 автор заявляє про внутрішню суперечливість терміна як об’єкту дослідження. В чому саме Юрій Григорович убачає цю суперечливість?

5) Зауважуючи про функції наукових концептів, Юрій Григорович стверджує, що терміни виступають “інструментом пізнання та мислення в науковому тексті” (стор. 29), з чим неможливо погодитися. Прошу пояснити, яким чином термін може виконувати функцію інструменту мислення.

6) Певним сумнівам піддаю об’єктивність висновків про синонімію, оскільки невідомо, результати яких дослідницьких процедур надали автору підґрунтя для визначення ступеню тотожності значення одиниць, що вивчаються (підрозділ 3.3.1). Очевидно, варто було б застосувати порівняльно-компонентний аналіз та через виявлення спільних і відмінних семем і сем продемонструвати в тексті роботи або в додатку до неї моделювання (або хоча б його елементи) синонімічних зв’язків термінів.

Наголошую, що окреслені питання мають виключно дискусійний характер або є побажаннями для подальших міркувань і в жодному разі

не знижують загальної цінності дисертації та не впливають на головні теоретичні та практичні результати дослідження.

7. Загальний висновок та оцінка дисертації

Анотація дисертації загалом розкриває основні положення роботи та відповідає її структурі й змісту. Наукові положення, подані в анотації, розкриті в тексті дисертації.

Дисертація **“Вербалізація хвороб тварин засобами англійської мови: лінгвокогнітивний і структурно-семантичний аспекти”** відзначається актуальністю, має беззаперечну новизну й вагомим практичним значенням, є самостійною завершеною науковою працею, виконаною на високому науковому і методологічному рівнях.

Дисертація Ю. Г. Рожкова відповідає порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 167 від 6 березня 2019 р. (зі змінами) та наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12 січня 2017 р. (зі змінами), а її автор – **Рожков Юрій Григорович** – заслуговує на присудження ступеня доктора філософії зі спеціальності 035 Філологія.

Офіційний опонент:

доктор філологічних наук, доцент,
професор кафедри прикладної лінгвістики,
порівняльного мовознавства та перекладу
Національного педагогічного університету
імені М.П. Драгоманова

